วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม - สิงหาคม 2567
Research and Development Health System Journal
Volume 17 No.2 May - August 2024

การพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยแบบมีส่วนร่วมภายใต้โรงเรียนสร้างสุข: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

PARTICIPATORY DEVELOPMENT OF THE POTENTIAL OF THE ELDERLY UNDER HAPPINESS SCHOOL: A CASE STUDY OF CHUM HET MUNICIPALITY, MUEANG DISTRICT, BURIRAM PROVINCE

Received: May 14, 2024
Revised: July 03, 2024
Accepted: July 30, 2024

ณิชาภัทร มณีพันธ์[1], ศรินรัตน์ จันทพิมพ์[2*], ณรงค์กร ชัยวงศ์[1]
Nichaphat Maneephun[1], Sarinrut Juntapim[2*], Narongkorn Chaiwong[1]

บทคัดย่อ

การพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยที่ครอบคลุมทุกมิติจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยแบบมีส่วนร่วมภายใต้โรงเรียนสร้างสุข ในเขตเทศบาลเมืองชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยเชิงวิจัยและพัฒนา (Research and development) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้สูงอายุ และตัวแทนภาคีเครือข่าย 3 กลุ่ม ระหว่างเดือน มิถุนายน ถึง กันยายน 2566 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติพื้นฐาน และสถิติ T-test ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย พบว่า ภายหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยแบบมีส่วนร่วม พบว่าคะแนนเฉลี่ยภาวะพฤฒพลังของผู้สูงอายุของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p-value = 0.05

การพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยทำให้เห็นภาวะพฤฒพลังของผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผน และส่งเสริมพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ โดยเฉพาะมิติด้านการสร้างความมั่นคงด้านการเงินและการสร้างอาชีพโดยชุมชนมีส่วนร่วมให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การศักยภาพผู้สูงอายุ, ผู้สูงอายุ, แบบมีส่วนร่วม, ภาวะพฤฒพลัง

[1] คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Faculty of Nursing, Burerum Rajabhat University
[2] คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Faculty of Nursing, Khon Kaen University
*Corresponding author E-mail: sariju@kku.ac.th

Abstract

Developing the potential of the elderly that covers all dimensions will affect the quality of life of the elderly. The objective of this research is to study the participatory development of the potential of the elderly under the Sang Suk School in Chum Het Municipality Buriram Province. It is research and development (Research and development), selecting a specific sample group. Consisting of the elderly and representatives of 3 network partners between June 2023 and September 2023, quantitative data were analyzed using basic statistics and T-test statistics. For qualitative data, content analysis was used.

The research results found that developing the potential of the elderly under Sang Sook School is after experimenting with the model for developing the potential of the elderly with participation. It was found that the average performance scores of the elderly in the experimental and control groups there is a statistical significant difference at the 0.05 level.

Developing the potential of the elderly reveals the power of the elderly in the community. Which relevant agencies can use as basic information in planning and promoting the development of work in the area of the elderly especially the dimension of creating financial stability and creating careers with community participation for the elderly group.

Keywords: Elderly potential, Elderly, Participatory type, Active aging

บทนำ

จากการที่มีจำนวนประชากรวัยสูงอายุเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศต้องมีรายจ่ายด้านสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น ครอบครัวต้องแบกรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น[1] ขณะที่ผู้สูงอายุเองเมื่อมีอายุยืนยาวขึ้นก็ยิ่งต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนรายได้หรือมีรายได้ไม่เพียงพอแก่การดำรงชีพ รวมถึงความเสี่ยงจากการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังต่างๆ ความพิการหรือทุพพลภาพ[2] อีกทั้งสภาพทางสังคมของประเทศไทยในปัจจุบันที่มีการพัฒนาสังคมเมืองไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดความเป็นเมือง มีความทันสมัย และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพิ่มขึ้น[3] ส่งผลต่อการลดบทบาทและคุณค่าของผู้สูงอายุลง เนื่องจากผู้สูงอายุไม่มีอำนาจในการควบคุมดูแลบุตรหลาน รวมถึงอำนาจความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจและการเงิน ตลอดจนอำนาจในการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังขาดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ ทำให้ทักษะความชำนาญต่างๆ ด้อยคุณค่าลง เมื่อการศึกษาและเทคโนโลยีสมัยใหม่ก้าวหน้าขึ้นมาก จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ผู้สูงอายุจะถูกลดบทบาทลงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม[4-5]

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุดังกล่าว จึงเป็นประเด็นที่ท้าทายสำหรับประเทศไทยที่จะรับมือและพัฒนาให้ผู้สูงวัย ไม่ใช่แค่มองว่าผู้สูงอายุเป็นผู้ที่อยู่ในวัยพึ่งพิงแต่เพียงมิติเดียว หากแต่เราจะพัฒนาและดึงศักยภาพผู้สูงอายุมาเอื้อต่อการพัฒนาประเทศอย่างไร ซึ่งองค์การอนามัยโลก (WHO) พยายามเปลี่ยนมุมมองใหม่ว่า สังคมสูงวัยเป็นโอกาสไม่ใช่วิกฤต จึงเสนอแนวคิดพฤฒพลัง (Active Aging) การมีศักยภาพที่ดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจสามารถมีส่วนร่วมเป็นพลังในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้ตามความต้องการและศักยภาพที่มีอยู่ คือ 1) การมีสุขภาวะที่ดี ได้แก่ สุขภาพกาย และสุขภาพจิต 2) มีส่วนร่วมทางสังคม ได้แก่ อาสาสมัคร/จิตอาสา ดูแลหลาน/ผู้ป่วย/คนพิการ มีส่วนร่วมทางการเมือง 3) ทำงานเชิงเศรษฐกิจ ได้แก่ การจ้างงาน 4) มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ได้แก่ มีหลักประกันทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงบริการสุขภาพมีความปลอดภัยในชีวิต และการเรียนรู้ตลอดชีวิต[6]

กรอบแนวคิดพฤฒพลังผู้สูงอายุ (Active Ageing)และการให้การสนับสนุนการรวมกลุ่มทางสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้จากประเทศที่เข้าสู่สถานการณ์ผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ แล้วนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีกับผู้สูงอายุวางแผนชีวิตที่ดี มีการเตรียมพร้อมในด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสังคมด้านร่างกายและจิตใจ สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ หรือเป็นผู้สูงอายุที่มีพฤฒพลัง กล่าวคือ เป็นผู้สูงอายุที่สามารถดูแลตนเองให้มีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตได้เหมาะสมกับวัย มีส่วนร่วมในสังคม ทำกิจกรรมต่างๆ เริ่มตั้งแต่การทำกิจกรรมที่ตนชอบในยามว่าง การทำกิจกรรมในองค์กรที่ตนเป็นสมาชิก มีความมั่นคงด้านรายได้ที่จะใช้จ่ายสนองความต้องการในชีวิตของตนเอง การมีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับตนเอง โดยจะส่งผลดีทั้งในระดับจุลภาค คือ ไม่เป็นภาระพึ่งพิงของครอบครัว และระดับมหภาค คือ ทำให้ลดงบประมาณด้านการรักษาพยาบาลจากภาครัฐ[7]

โรงเรียนสร้างสุขเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยเทศบาลชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์ โดยดำเนินการภายใต้แนวคิดการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ พัฒนาทักษะในการดูแลตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยอยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่า “ผู้สูงอายุมีคุณค่าและมีศักยภาพ ควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้สังคม และส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุ โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้สูงอายุ สาระการเรียนรู้จะต้องทำให้ผู้สูงอายุสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตปัจจุบัน เพิ่มโอกาสในการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน ซึ่งการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม โดยทุกภาคส่วน “ร่วมคิด ร่วมทำร่วมสร้าง” และมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การจัดการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุ มีความสุข เกิดทักษะในการดูแลตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดี จากการดำเนินงานโครงการยุทธศาสตร์การสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ตำบลชุมเห็ด พบว่า มีลักษณะเป็นชุมชนกึ่งเมืองและผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังขาดแรงจูงใจในการดูแลสุขภาพของตนเอง มีภาวะพึ่งพิงรายได้จากบุตรหลาน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพต่างๆ ลดลง รวมทั้งที่ผ่านมามีการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง โดยยังไม่มีบริการฟื้นฟูสมรรถภาพหรือพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน มีเพียงการจัดตั้งชมรมรวมกลุ่มผู้สูงอายุร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพในพื้นที่ ซึ่งผู้ที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้ ถึงร้อยละ 90 สำหรับการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่เป็นลักษณะการดูแลโดยสมาชิกในครอบครัวและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้ดูแลผู้สูงอายุหรือคนในครอบครัวมีทั้งที่เป็นบุตรหลานและผู้สูงอายุดูแลกันเอง ซึ่งยังขาดความรู้และศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุได้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ในศึกษาครั้งนี้ต้องการศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ภายใต้โรงเรียนสร้างสุข เทศบาลตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสถานการณ์ ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเทศบาลเมืองชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

2. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุภายใต้โรงเรียนสร้างสุขของเทศบาลเมืองชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

3. เพื่อตรวจสอบและยืนยันรูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุภายใต้โรงเรียนสร้างสุขของเทศบาลเมืองชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

4. เพื่อทดลองใช้ และประเมินผลลัพธ์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุภายใต้โรงเรียนสร้างสุขของเทศบาลเมืองชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

การทบทวนวรรณกรรม/กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดพฤฒพลัง[7] ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพ (Health) 2) การมีส่วนร่วม (Participation) 3) การมีหลักประกันและความมั่นคง (Security) ในรูปแบบของการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยแบบมีส่วนร่วมภายใต้โรงเรียนสร้างสุขต่อดัชนีพฤฒพลังผู้สูงอายุไทย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) ดำเนินการวิจัยในระหว่างเดือน มิถุนายน ถึง กันยายน 2566 ณ ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 ศึกษา สถานการณ์ ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์ ระยะนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและหญิง ในบ้านโกรกขี้หนูเก่า บ้านโกรกขี้หนูใหม่ บ้านหนองไผ่ใหญ่ และบ้านหนองตาดน้อย ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan)[8] จากขนาดประชากรทั้งหมดที่ใช้ศึกษา 1,100 คน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 258 คน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามสัดส่วนประชากร คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการเก็บข้อมูลตามเลขอายุที่ตรงกับวันคู่และวันคี่ โดยมีเกณฑ์คุณสมบัติคัดเข้า ดังนี้ 1) เป็นผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศหญิง และเพศชาย 2) สามารถสื่อสารโต้ตอบได้ 3) ยินยอมเข้าร่วมวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) แบบประเมินสถานการณ์ ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 3) แบบประเมินภาวะพฤฒพลัง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบประเมินการสูงวัยอย่างมีศักยภาพสำหรับประชาชนไทย (active ageing scale for Thai people [AAS-Thai]) ของ Thana Kwang et al.(2014)[9] ในการประเมินภาวะพฤฒพลังของผู้สูงอายุซึ่งพัฒนาขึ้นภายใต้กรอบพฤฒพลังขององค์การอนามัยโลก วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยแบบมีส่วนร่วมภายใต้โรงเรียนสร้างสุขในเขตเทศบาลเมืองชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์ ระยะนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ตัวแทนภาคีเครือข่าย 3 กลุ่ม ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน 1) ตัวแทนจากเครือข่ายบริการชุมชน/ท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชนชมรมผู้สูงอายุ ชมรมจิตอาสา อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ปราชญ์ชาวบ้าน ของเทศบาลเมืองชุมเห็ด จำนวน 20 คน 2) ตัวแทนจากเครือข่ายบริการสังคม ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน และพัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน 3) ตัวแทนเครือข่ายบริการสุขภาพ ได้แก่ โรงพยาบาลบุรีรัมย์ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง มีเกณฑ์การคัดเลือกเข้าร่วมวิจัย คือ 1) มีประสบการณ์ในการทำงานหรือดูแลกลุ่มผู้สูงอายุอย่างน้อย 1 ปี และ2) ยินยอมเข้าร่วมวิจัย จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสังเกต การสัมภาษณ์ และ การสนทนากลุ่ม มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

ระยะที่ 3 เพื่อตรวจสอบและยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยแบบมีส่วนร่วมภายใต้โรงเรียนสร้างสุข ในเขตเทศบาลเมืองชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง และเป็นที่ยอมรับในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยแบบมีส่วนร่วมภายใต้โรงเรียนสร้างสุข จำนวน 5 คนโดยเลือกแบบเจาะจงเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพจิตการดูแลผู้สูงอายุและด้านการวิจัย

ระยะที่ 4 ทดลองใช้และประเมินผลลัพธ์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยแบบมีส่วนร่วมภายใต้โรงเรียนสร้างสุข ในเขตเทศบาลเมืองชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์ ระยะนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชาย และหญิง ในเทศบาลเมืองชุมเห็ด อำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีเกณฑ์การคัดเข้าดังนี้ 1) ยินดีเข้าร่วมกิจกรรม 2) ไม่มีปัญหาการสื่อสารทั้งการพูดและการได้ยิน 3) ไม่ได้รับการวินิจฉัยว่า เป็นโรคทางจิตเวชหรือมีอาการทางสมอง โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน และกลุ่มควบคุม 30 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 60 คน โดยมีการใช้แบบประเมินภาวะพฤฒพลังของผู้สูงอายุในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทั้งก่อนและหลังเสร็จสิ้นการทดลอง และใช้แบบประเมินความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยแบบมีส่วนร่วมภายใต้โรงเรียนสร้างสุข ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำ 1) รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยแบบมีส่วนร่วมภายใต้โรงเรียนสร้างสุข 2) แบบประเมินสถานการณ์ ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ 3) แบบประเมินภาวะพฤฒพลัง และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยแบบมี

ส่วนร่วมภายใต้โรงเรียนสร้างสุข ไปตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน พิจารณาความสอดคล้องและความเหมาะสมของข้อคำถามเป็นรายข้อกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (Item-Objective Congruence: IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.70 ทุกข้อ วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีของ Cronbach's Alpha Coefficient ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.94, 0.93, 0.97 และ 0.96 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 4 นี้ มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัย และสถิติ t-test ทดสอบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยคะแนนภาวะพฤฒพลังของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยแบบมีส่วนร่วมภายใต้โรงเรียนสร้างสุข

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้เสนอโครงร่างวิจัย และเครื่องมือวิจัยไปยังคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เลขที่ 10/2566 มีการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง โดยก่อนดำเนินการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างจะได้รับการชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล สิทธิของกลุ่มตัวอย่างในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ และการขอถอนตัว การนำข้อมูลไปอภิปรายหรือเผยแพร่ จะทำในลักษณะภาพรวมของการวิจัยเท่านั้น

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ นำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสถานการณ์ ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์ ของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.50 เพศชาย ร้อยละ 46.50 มีอายุเฉลี่ย 68.87 ปี สถานภาพสมรส คู่ ร้อยละ 76.74 ระดับการศึกษาประถมศึกษา ร้อยละ 74.40 อาศัยอยู่กับครอบครัว บุตรหลาน ร้อยละ 92.60 มีโรคประจำตัว คือ โรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 45.90 รองลงมา คือ โรคเบาหวาน ร้อยละ 27.00

ผลการวิจัย พบว่า ภาวะพฤฒพลังของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 87.54, S.D.= 0.81) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มิติด้านการสร้างความรักความผูกพันในครอบครัวเพื่อมีผู้ดูแลยามชรา มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.54 (S.D.= 0.51) มิติด้านการสร้างความมั่นคงด้านการเงิน มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 2.73 (S.D.= 0.74)

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ มีประเด็น ดังนี้คือ 1) ผู้สูงอายุในพื้นที่ส่วนใหญ่ มีข้อจำกัด ในการสร้างรายได้ โดยต้องการให้ส่งเสริมการมีรายได้และสร้างอาชีพ 2) มีปัญหาสุขภาพจากโรคเรื้อรัง เช่นโรคความดันโลหิตสูงโรคเบาหวาน

เป็นต้น และต้องการมีการส่งเสริมดูแลสุขภาพจากบริการภาครัฐ 3) ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งมีสภาพที่อยู่อาศัยที่ไม่ปลอดภัยและมั่นคง และ 4) การได้รับการจัดสนับสนุนช่วยเหลือ ด้านสวัสดิการจากภาครัฐยังไม่เพียงพอ และทั่วถึง

2. การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุภายใต้โรงเรียนสร้างสุขของเทศบาลตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุดังนี้ คือ 1) การสร้างศรัทธาในพลังของผู้สูงอายุ 2) กิจกรรมทางสังคมและวิชาชีพทางสังคม 3) กิจกรรมออกกำลังกาย คือ กายบริหาร 4) กิจกรรมการท่องเที่ยว 5) จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและปลอดภัย 6) ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 7) หลากหลายวัยเข้าร่วมกิจกรรม 8) เพิ่มทักษะการสื่อสารและการใช้ชีวิตในยุคปัจจุบัน 9) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และ 10) การส่งเสริมและการจัดสวัสดิการเพื่อให้มีรายได้

3. การตรวจสอบและยืนยันรูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุภายใต้โรงเรียนสร้างสุขของเทศบาลตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 (S.D.= 0.50) เมื่อพิจารณา ด้านความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ พบว่า มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.64, 4.63 และ 4.70

4. การทดลองใช้ และประเมินผลลัพธ์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุภายใต้โรงเรียนสร้างสุขของเทศบาลตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ผลลัพธ์ของการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยแบบมีส่วนร่วม พบว่า คะแนนเฉลี่ยภาวะพฤฒพลังของผู้สูงอายุของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value < 0.05)

การประเมินผลรูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยแบบมีส่วนร่วมในชุมชนเทศบาลตำบลชุมเห็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.53 (S.D. = 0.75)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนภาวะพฤฒพลังของผู้สูงอายุระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลัง การพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยแบบมีส่วนร่วมภายใต้โรงเรียนสร้างสุข (n = 60)

คะแนนเฉลี่ยภาวะพฤฒพลัง	$\bar{x}$	S.D.	t	p-value
ก่อนการทดลอง				
กลุ่มทดลอง	87.54	3.02	1.65	0.869
กลุ่มควบคุม	86.65	3.22		

คะแนนเฉลี่ยภาวะพฤฒพลัง	$\bar{x}$	S.D.	t	p-value
หลังการทดลอง				
กลุ่มทดลอง	126.72	2.96	9.68	0.000*
กลุ่มควบคุม	86.69	3.42		

*p-value < 0.05

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยมีรูปแบบ ดังนี้ 1) การสร้างศรัทธาในพลังของผู้สูงอายุ 2) กิจกรรมทางสังคม 3) กิจกรรมออกกำลังกาย 4) กิจกรรมการท่องเที่ยว 5) จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและปลอดภัย 6) ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 7) หลากหลายวัยเข้าร่วมกิจกรรม 8) เพิ่มทักษะการสื่อสารและการใช้ชีวิตในยุคปัจจุบัน 9) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และ 10) การส่งเสริมและการจัดสวัสดิการเพื่อให้มีรายได้

2. ผลลัพธ์ของการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยแบบมีส่วนร่วมภายใต้โรงเรียนสร้างสุข ในเขตเทศบาลเมืองชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า คะแนนเฉลี่ยภาวะพฤฒพลังของผู้สูงอายุของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value < 0.05)

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลวิจัยครั้งนี้ นำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษา สถานการณ์ ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองชุมเห็ด จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า (1) ผู้สูงอายุในพื้นที่ส่วนใหญ่ มีข้อจำกัด ในการสร้างรายได้ และอาชีพ มีปัญหาสุขภาพจากโรคเรื้อรัง เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน เป็นต้น (2) ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งมีสภาพที่อยู่อาศัยที่ไม่ปลอดภัยและมั่นคง และ (3) การได้รับการจัดสนับสนุนช่วยเหลือด้านสวัสดิการจากภาครัฐ ยังไม่เพียงพอและทั่วถึง

ภาวะพฤฒพลังของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่า มิติด้านการสร้างความมั่นคงด้านการเงินมีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา[10] ซึ่งอธิบายได้ว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในพื้นที่มีรายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีพ เพราะแหล่งที่มาของรายได้มาจากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และบุตรมากที่สุด และส่วนใหญ่ไม่ได้มีการวางแผนในการเตรียมความพร้อมด้านการเงินก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อความมั่นคงทางการเงิน ซึ่งรายได้มีความเกี่ยวข้องกับภาวะพฤฒพลัง กล่าวคือ การที่ผู้สูงอายุมีรายได้ที่เพียงพอต่อการใช้จ่าย มีเงินเก็บออม เงินจากกองทุนต่างๆ

และการมีโอกาสทำงานจะช่วยส่งเสริมภาวะพฤฒพลังในผู้สูงอายุ ส่งผลต่อเรื่องภาวะโภชนาการที่อยู่อาศัยและการบริการสุขภาพได้[10-12]

2. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยแบบมีส่วนร่วมภายใต้โรงเรียนสร้างสุข พบว่า มีกิจกรรมดังนี้ 1) การสร้างศรัทธาในพลังของผู้สูงอายุ 2) กิจกรรมทางสังคม 3) กิจกรรมออกกำลังกาย 4) กิจกรรมการท่องเที่ยว 5) จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและปลอดภัย 6) ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 7) หลากหลายวัยเข้าร่วมกิจกรรม 8) เพิ่มทักษะการสื่อสารและการใช้ชีวิตในยุคปัจจุบัน 9) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และ 10) การส่งเสริมและการจัดสวัสดิการเพื่อให้มีรายได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา[13-17] และอธิบายได้ว่ากิจกรรมภายใต้โรงเรียน สร้างสุขใช้แนวคิดการทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกศรัทธา และมีส่วนร่วมและนำไปสู่การพัฒนาตนเอง เกิดการเรียนรู้ และนำประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมมาผสมผสาน เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ระวี สัจจโสภณ (2556)[18] ศึกษาแนวคิดทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาภาวะพฤฒิพลังในผู้สูงอายุ พบว่า การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความจำเป็นต่อผู้สูงอายุ เป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้สูงอายุมีความหมายในชีวิต[19-20] เป็นหนทางที่ผู้สูงอายุได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง และผู้สูงอายุต้องการศึกษาในลักษณะกิจกรรมนอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่มีเป้าหมายการจัดเพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี มีความสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัว และสามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนสังคม ตลอดจนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน สังคมได้[21] อีกทั้งโรงเรียนสร้างสุขมีกิจกรรมที่ส่งเสริมในการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุครอบคลุมทุกมิติ เช่น ทางด้านร่างกาย จัดบริการประเมินสุขภาพสมรรถภาพ คัดกรองโรค ให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุวรรณา เดชะธีระปรีดา (2557)[22] ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจและต้องการเข้าร่วมกิจกรรมทางร่างกาย กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมการท่องเที่ยว และกิจกรรมงานอดิเรกในการส่งเสริมพฤฒพลัง โดยต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้สูงอายุในแต่ละบุคคล สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา[23] ที่พบว่า 1) ด้านความปลอดภัยทางด้านกายภาพ ได้แก่ พื้นบ้านเรียบไม่เล่นระดับมากจนเป็นอุปสรรคในการเดิน อุปกรณ์ปิดเปิดน้ำ และลูกบิดประตูเป็นรูปแบบไม่ต้องออกแรงบิดมาก มีราวจับบริเวณทางเดิน และห้องน้ำไม่มีสิ่งกีดขวางทางเดินและรอบบริเวณบ้าน เช่น กองหินไม้ วัสดุ/อุปกรณ์ต่างๆ ควรมีก๊อกน้ำชนิดก้านโยก หรือแบบอัตโนมัติ และควรมีสัญญาณฉุกเฉินในห้องนอน ห้องน้ำหรือจุดต่างๆ ภายในบ้าน 2) ด้านสามารถเข้าถึงง่าย มีบริเวณพักผ่อนประจำวัน ไม่มีสิ่งกีดขวางทางเดิน 3) ด้านสร้างแรงกระตุ้นให้ผู้สูงอายุทำได้ และทำให้เกิดความกระชุ่มกระชวย มีการเข้าร่วมกิจกรรมกับสังคม 4) ด้านดูแลรักษาง่าย มีพื้นที่ใช้สอยเหมาะสมกับจำนวนคนที่พักอาศัย เพียงพอและมีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตเดิม และมีพื้นบริเวณรอบๆ บ้านเป็นสนามหญ้า หรือสวนหย่อม

ประเด็นที่ค้นพบเพิ่มเติมจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ จะเน้นที่บริบทของผู้สูงอายุแต่ละบุคคล และบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ การทำเศรษฐกิจ

พอเพียงและการจัดทำบัญชีครัวเรือน การมีส่วนร่วมในสังคมและมีหลักความมั่นคงและความปลอดภัยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. การตรวจสอบและยืนยันรูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุภายใต้โรงเรียนสร้างสุขของเทศบาลตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 (S.D.= 0.50) เมื่อพิจารณาด้านความเป็นไปได้ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ พบว่า มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.64, 4.63 และ 4.70 ซึ่งอธิบายได้ว่า การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุภายใต้โรงเรียนสร้างสุขนั้น มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ และสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้

4. การทดลองใช้และประเมินผลลัพธ์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุภายใต้โรงเรียนสร้างสุขของเทศบาลตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ 3) การมีหลักประกันและความมั่นคง (Security) มีความเป็นไปได้ และสอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมของพื้นที่ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ชุมชนหรือเทศบาลควรมีการนำชุดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพในผู้สูงอายุเพื่อพฤฒพลังที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการจัดกิจกรรมภายใต้โรงเรียนผู้สูงอายุต่อเนื่องทุกๆ ปี และควรมีการนำไปประยุกต์ใช้พื้นที่อื่นๆ

2. ในระดับนโยบายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับประเทศและท้องถิ่นควรให้ความสำคัญเรื่องการดูแลผู้สูงอายุส่งเสริมพฤฒพลัง และการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ที่เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุภายใต้โรงเรียนสร้างสุขผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถบูรณาการ การดูแลผู้สูงอายุได้อย่างครบถ้วน

3. ควรมีการศึกษาติดตามในระยะยาว เพื่อดูประสิทธิผลของ รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ และความคงที่ของภาวะพฤฒพลังในผู้สูงอายุ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณเครือข่ายชุมชนในตำบลชุมเห็ดที่ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ที่สนับสนุนทุนวิจัยประเภททุนสนับสนุนงานพื้นฐาน Fundamental fund ประจำปีงบประมาณ 2566

เอกสารอ้างอิง

1. World Health Organization.Global action plan on the public health response to dementia 2017-2025. Geneva: WHO Document Production Services; 2017.
2. กรมกิจการผู้สูงอายุ. สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย 77 จังหวัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์; 2565.
3. โครงการสุขภาพคนไทย. จำนวนและสัดส่วนประชากรไทยที่เป็นผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป). สุขภาพคนไทย 2562 นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล; 2562.
4. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ดัชนีพฤฒพลังผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ; 2566.
5. จิราพร เกศพิชญวัฒนา และคณะ. รายงานการวิจัยโครงการพฤฒพลัง: กรณีศึกษาจากผู้สูงอายุที่ได้รับการยอมรับในสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ; 2549.
6. กีรติ กิจธีระวุฒิวงษ์ และนิทรา กิจธีระวุฒิวงษ์. ทิศทางของการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชน. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ 2561; 36(4): 15-24.
7. ศุภเจตน์ จันทร์สาส์น. พฤฒิพลังของผู้สูงอายุไทย การปันผลทางประชากร และโอกาสทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในสังคมสูงวัย. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา 2555; 4(7) : 201-214.
8. Polit D, Hungler B. Nursing research: Principle and method 8th ed. Philadelphia: Lippincott Company; 2013.
9. Thanakwang K, Isaramalai S, Hatthakit, U. Development and psychometric testing of the active aging scale for Thai adults. Clinical Interventions in Aging 2014; 9: 1211-21.
10. กาญจนา บัตรรัมย์. การเสริมสร้างศักยภาพของผู้ดูแลผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ตำบลหนองหัวแรด อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาสุขภาพชุมชน.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา; 2557.
11. กิตติวรรณ จันทรฤทธิ์ และคณะ. รูปแบบการดูแลสุขภาพผูสูงอายุโดยการมีสวนรวมของภาคีเครือขาย ชุมชนตำบลปาเซา อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ 2562; 14(1): 67-77.
12. เนตรนิภา จันตระกูลชัย. ผลลัพธ์ของการใช้โปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมไม่ได้. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยคริสเตียน; 2557.

13. ปรเมธี วิมลศิริ. ผลสำรวจสุขภาวะทางกายและใจของผู้สูงอายุ. ศูนย์สำรวจความคิดเห็นทางสังคม โดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์; 2562.
14. กิตติวรรณ จันทรฤทธิ์. รูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายชุมชนตำบลปาเซา อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ 2562; 14(1): 67-74.
15. ปัญญเดช พันธ์วัฒน์, สมศักดิ์ ลิลา , สมโภชน์ อเนกสุข. กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ. วารสารวิจัย มสด สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 2560; 13(1): 149-170.
16. Thanakwang K., Soonthorndhada K. Attributes of active ageing among older persons inThailand: evidence from the 2002 survey. Asia-Pacific Population Journal 2006; 21(3): 113-135.
17. ระวี สัจจโสภณ. แนวคิดทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาภาวะพฤฒิพลังในผู้สูงอายุ. วารสารวิทยาสารเกษตรศาสตร์ 2556; 34 (3): 471-490.
18. ยมนา ชนะนิล, พรชัย จูลเมตต์, นัยนา พิพัฒน์วณิชชา. ภาวะพฤฒพลังของผู้สูงอายุในชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข 2563; 30 (2): 83-92.
19. สุชาดา ทวีสิทธิ์, สวรัย บุณยมานนท์. ประชากรและสังคม : คุณค่าผู้สูงอายุในสายตาสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากร มหาวิทยาลัยมหิดล; 2553.
20. เนตรนิภา จันตระกูลชัย. ผลลัพธ์ของการใช้โปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมไม่ได้. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยคริสเตียน; 2557.
21. ดวงเดือน รัตนะมงคลกุล, สมสมัย สังขมณี , สุธีร์ รัตนะมงคลกุล, วิมลวรรณ เลิศวงศ์เผ่าพันธุ์, สิดาภัทร์ สุขฉวี. ภาพสุขภาวะของผู้สูงอายุผ่านมุมมองพฤฒพลังในชุมชนจังหวัดนครนายก. วารสารการแพทย์และวิทยาศาสตร์สขภาพ 2558; 22(2): 48-60.
22. สุวรรณา เตชะธีระปรีดา. การบริหารจัดการกิจกรรมนันทนาการเพื่อผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองน้ำใส อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ 2557; 3(2): 89-100.
23. นอรีนี ตะหวา, ปวิตร ชัยวิสิทธิ์. การจัดการสภาพแวดล้อมและที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 2559; 5(1): 31-39.